

Уляна ФЕДУС,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Зоряна УДИЧ,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ФАХІВЦІВ ТА БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧА ІЗ ОСОБЛИВИМ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасна система освіти все більше орієнтується на впровадження інклюзивних підходів, що забезпечують рівні можливості для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Однією з ключових умов успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами є ефективна взаємодія між фахівцями та батьками. Така співпраця повинна ґрунтуватися на засадах партнерської педагогіки, що передбачає залученість обох сторін у процес навчання, а також створення комфортного освітнього середовища для розвитку учня. Фахівці, зокрема педагоги, психологи, логопеди, дефектологи та інші, відіграють важливу роль в освітньому процесі, однак без активної участі батьків досягти повноцінного розвитку дитини з особливими освітніми потребами майже неможливо. Батьки виступають не лише як партнери в процесі навчання, але і як основні джерела інформації про індивідуальні потреби та особливості розвитку дитини.

Інклюзивна освіта визначається як освітня система, що забезпечує здобуття якісної освіти на всіх освітніх ланках усім дітям без обмежень через упровадження інклюзивного навчання [4, с. 61]. У рамках Концепції «Нова українська школа» інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, сприятливого для навчання, виховання й розвитку дитини з особливими освітніми потребами, основними принципами якого є дитиноцентризм, рівність, толерантність і педагогіка партнерства [3, с. 108]. У цьому процесі важливу роль відіграють батьки, які є ключовими партнерами у забезпеченні успішного навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Вони надають унікальну інформацію про своїх дітей, допомагають визначити їхні сильні та слабкі сторони, а також активно беруть участь у розробці та реалізації індивідуальних програм розвитку.

Завдяки тісній співпраці з фахівцями, батьки сприяють тому, щоб освітній процес був адаптованим до потреб дитини, надаючи емоційну підтримку та допомагаючи у подоланні можливих труднощів.

Педагогіка партнерства в інклюзивному навчанні – це підхід, що передбачає співпрацю між усіма учасниками освітнього процесу (учнями, вчителями, батьками та іншими суб'єктами) з метою створення сприятливого середовища для навчання й розвитку кожного учня, незалежно від індивідуальних особливостей та можливостей, але з врахуванням освітніх потреб. Основні принципи педагогіки партнерства ґрунтуються на рівноправності, співпраці й взаємодії, побудові довіри. Педагогіка партнерства також визначає спільну відповідальність всіх учасників за успіх кожного учня, спираючись на взаємодопомогу й підтримку [1, с. 22]. Залучення батьків до освітнього процесу дає можливість якісно продіагностувати можливості та освітні потреби здобувача освіти, створити сприятливі умови для її розвитку та адаптувати навчальні методи. Якісна співпраця формує міцну основу для успішної інклюзії, де взаємодія фахівців і батьків будується на взаємній довірі, повазі та спільній відповідальності за результати навчання.

Принципи взаємодії між фахівцями і батьками в освітньому процесі мають вирішальне значення для досягнення позитивних результатів у навчанні дитини з особливими освітніми потребами. Перш за все, це *принцип партнерства*, який передбачає рівноправне співробітництво з чітким розподілом ролей. Це означає, що і батьки, і фахівці мають рівний внесок у прийняття рішень, взаємодіючи на основі взаємної поваги й розуміння. Кожен учасник цього процесу несе відповідальність за виконання своїх функцій: батьки надають інформацію про індивідуальні потреби дитини, а фахівці адаптують навчальні програми відповідно до цих потреб. Така рівноправність у співпраці дозволяє формувати ефективні стратегії для розвитку та успішного навчання учня.

Принцип довіри й відкритості є надзвичайно важливим для налагодження конструктивного діалогу між фахівцями і батьками. Вкрай важливим є створення безпечної атмосфери, в якій кожна сторона може вільно висловлювати свої думки, занепокоєння та очікування. Довіра дозволяє батькам бути впевненими у тому, що фахівці приймають рішення в інтересах дитини, а відкритість допомагає уникати непорозумінь

та запобігає конфліктам. Батьки повинні бути певні, що їхня думка має значення, і це дає їм впевненість у процесі навчання.

Принцип поваги до сімейних цінностей відіграє важливу роль у взаємодії з батьками, адже кожна сім'я має свої культурні, релігійні й особисті переконання, які впливають на процес навчання і виховання дитини [6, с. 299–306]. Врахування цих цінностей дозволяє фахівцям більш чітко та уважно підійти до розробки індивідуальних освітніх програм, що відповідатимуть як потребам дитини, так і світогляду сім'ї. У результаті це допомагає формувати гармонійне середовище для співпраці та підвищує довіру між сторонами.

Принцип активної участі передбачає, що батьки мають брати безпосередню участь у прийнятті рішень, що стосуються навчання та виховання їхньої дитини. Вони не просто пасивні спостерігачі, а активні учасники процесу, що дає їм змогу краще зрозуміти потреби дитини й пропонувати свої пропозиції щодо її навчання. Фахівці, у свою чергу, повинні залучати батьків до обговорення кожного важливого етапу, особливо коли мова йде про адаптацію навчальних методів, корекційні заходи або визначення пріоритетів у розвитку.

Наступним важливим принципом є *принцип індивідуального підходу*, який підкреслює необхідність використання інформації, яку надають батьки, для персоналізації навчання. Батьки краще знають сильні та слабкі сторони своєї дитини, її реакції на певні методи навчання, емоційний стан та інші фактори, що впливають на освітній процес. Усі ці дані дозволяють фахівцям вдало коригувати й адаптувати навчальну програму для досягнення максимального результату. Таке інформоване співробітництво є основою успішного освітнього процесу, що відповідає індивідуальним потребам дитини.

Як зазначає З. Удич, «визначальними принципами супроводу сім'ї дитини із особливими освітніми потребами мають стати: цілеспрямованість, пріоритетність сім'ї, індивідуальний підхід, узгодженість дій, гнучкість, відкритість, конфіденційність, доступність, комплексність, безперервність, партнерство, різноманітність, добровільність, безоплатність послуг, системність» [7, с. 176].

Практичні аспекти взаємодії між фахівцями та батьками є своєрідним фундаментом для успішної реалізації інклюзивної освіти і підтримки дитини

з особливими освітніми потребами. Одним із ключових елементів такої співпраці є регулярні зустрічі з батьками для оцінки прогресу дитини. Ці зустрічі дають можливість фахівцям отримати зворотний зв'язок від батьків щодо того, як дитина адаптується до освітнього процесу, які успіхи і труднощі виникають у навчанні та повсякденному житті. Окрім цього, батьки мають змогу ділитися своїми спостереженнями, які будуть корисними для подальшої індивідуалізації навчальних методів. Регулярна комунікація сприяє тому, що всі сторони тримаються на одній хвилі, а проблеми вирішуються оперативно, що є важливим для забезпечення постійного розвитку дитини. Оцінка прогресу дає змогу не тільки виявляти слабкі сторони, а й відзначати успіхи, що підвищує мотивацію як у дитини, так і у батьків.

Отже, ефективна взаємодія між фахівцями та батьками здобувача з особливими освітніми потребами є ключовим чинником успішної інклюзивної освіти. Вона базується на принципах партнерства, взаємоповаги, відкритого діалогу та спільної відповідальності за розвиток дитини. Створення комфортного та сприятливого середовища для навчання, яке враховує індивідуальні особливості та потреби дитини, можливе лише за умови тісної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Батьки як найкращі знавці своїх дітей надають фахівцям важливу інформацію про їхні потреби, емоційний стан та особливості розвитку, тоді як фахівці забезпечують професійний супровід і корекцію в освітньому процесі. Саме тому спільна робота усіх учасників освітнього процесу сприяє досягненню головної мети інклюзивної освіти – всебічного розвитку дитини й успішної соціалізації в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Кас'яненко О. М., Губарь О. Г., Герасименко Ю. А. Сучасні підходи до підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері логопедії й інклюзії: досвід країн ЄС. *Інклюзія і суспільство*. 2024. № 1 (6). С. 18–26.
2. Краснощок І. П. Виховна компетентність майбутнього педагога: зміст та структура. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 182. С. 90–98.

3. Лященко В. М. Система підвищення кваліфікації педагогів Харківської області з питань інклюзивної освіти й навчання учнів з особливими освітніми потребами. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 42. С. 108–111.
4. Малишевська І. А. Удосконалення підготовки педагогічних фахівців до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. Вип. 1 (17). С. 59–67.
5. Пелех Ю., Філоненко М., Шевців З. Перспективи підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзії в освіті. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 1. С. 25–31.
6. Саранча І., Швед В., Омельченко О. Індивідуальна інклюзивна освітня траєкторія: сутність та зміст. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2021. С. 299–306.
7. Удич З. І. Проблема комплексного супроводу сім'ї дитини із особливими освітніми потребами. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.)*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 174–179.